

VERGİ POTENSİALİ VƏ ONA TƏSİR EDƏN AMİLLƏR

Vüqar Əhməd oğlu Məmmədli

iqtisad üzrə fəlsəfə doktoru
Mingəçevir Dövlət Universiteti
vuqar.mammadli@mdu.edu.az

Xülasə

Büdcə gəlirlərinin artırılması vergi potensialına söykənir. Vergi potensialı vergitutma bazası əsasında formalaşır. İqtisadi ədəbiyyatda vergi mənbəyi, vergi potensialı kimi anlayışlardan istifadə edilir. Vergi potensialı vergilər ödəmək üçün olan ehtiyatdır. Vergitutma bazası fiziki, dəyər və həcm-dəyər göstəriciləri ilə ifadə edilir. İqtisadi nəzəriyyədə vergitutma bazası birbaşa, dolayı və şərti üsulla müəyyən edilir. Sahibkarlığın inkişafı vergitutma bazasının artmasına səbəb olur. Yayındırılan vergilər vergi potensialına təsir edir, yəni gizli iqtisadiyyat dövrünün vergidən yayınmasına təsir edən amildir. Vergi potensialının dəyişməsi vergi menecmentinin səmərəli təşkili ilə əlaqəlidir. Vergi yükü vergi potensialı ilə tərs mütənəsibdir. Vergi potensialına təsir edən digər amil kölgə iqtisadiyyatıdır.

Açar sözlər: vergi potensialı, vergitutma bazası, maliyyə sərbəstliyi, investisiya-təşviqi sənədi, birbaşa və vasitəli vergilər, vergi güzəştləri

Giriş

Bazar şəraitində sosial-iqtisadi problemlərin həlli sosial konyuktura ilə bərabər davamlı iqtisadi artımın təmin olunmasından asılıdır. Xüsusilə sosial problemlərin həlli potensial ehtiyatların aşkar edilməsini aktual edir. Sosial məsələlərin həlli baxımından büdcə gəlirlərinin artırılması həmişə aktual olmuşdur. Büdcə gəlirlərinin artırılması isə vergi potensialına söykənir. Vergi potensialı vergitutma bazası əsasında formalaşır.

Dövlət idarəciliyinin tərkib hissəsi olmaqla vergi menecmentinin səmərəli təşkili iqtisadi artıma və əhalinin sosial rifahına birbaşa təsir edir. İstənilən ölkənin inkişaf səviyyəsi büdcə gəlirlərindən asılıdır ki, büdcə gəlirləri də vergi potensialı əsasında səfərbər edilir. İqtisadi ədəbiyyatda vergi mənbəyi, vergi potensialı kimi anlayışlardan istifadə edilir. Vergi potensialı vergilər ödəmək üçün olan ehtiyatdır.

Vergi potensialının nəzəri əsasları

Hər bir ölkənin sosial-iqtisadi inkişafı istehsalın stimullaşdırılması hesabına vergi potensialının artırılması ilə təmin edilir. Ərazilər üzrə büdcə gəlirlərinin proqnozlaşdırılması vergi potensialının qiymətləndirilməsi ilə aparılır. Vergi siyasətinə uyğun olaraq ərazilər (regionlar) üzrə vergi güzəştləri və subsidiyalaşdırma tətbiq edilsə də vergitutma bazası ərazilər üzrə bərabər paylanmadığı üçün sonda yuxarı büdcələr tərəfindən vergi daxilolmaları aşağı səviyyəli büdcələr arasında yenidən bölüşdürülür.

Aşağı səviyyəli büdcələrə, eyni zamanda bələdiyyələrə maliyyə yardımının edilməsi obyektiv zərurət olsa, belə bələdiyyələrin maliyyə sərbəstliyini, ərazilərin inkişafı baxımından vergi potensialını əks etdirən göstəricilər əsasında formalaşan vergitutma bazasını müəyyən etmək lazımdır.

Dünya təcrübəsində vergi potensialının müəyyən edilməsinin 2 formasından istifadə edilir [1]:

1. Reprezentativ vergi sistemi metodu.
2. Dolayı qiymətləndirmə metodu ilə potensial vergi öhdəliklərinin müəyyən edilməsi.

Birinci metodla vergi dərəcələri vergitutma bazasına tətbiq edilməklə potensial vergi öhdəlikləri müəyyən edilir. Bu metoda misal olaraq bəyannamə və tədiyyə bidirişi əsasında vergilərin hesablanması aiddir. İkinci üsul ilə ərazidə vergi öhdəlikləri dolayı yolla hesablanır. Bu

üsul makroiqtisadi göstəricilər əsasında müəyyən edilir. Burada ÜDM və əlavə dəyərə vergi dərəcələri tətbiq edilməklə hesablanır. Vergitutma bazası vergi potensialını hesablamaq üçün əsasdır. Yəni vergi dərəcəsi vergitutma bazasına tətbiq edilir. Vergitutma bazası – vergitutma obyektinin vergi tutulan hissəsinin kəmiyyətə ifadəsidir [2].

Vergi bazası vergitutmanın məcburi əsas elementlərindəndir. Bəzi hallarda vergitutma obyektinə ilə vergitutma bazası üst-üstə düşə bilər. Vergitutma obyektinə vergi ödəmək vəzifəsini şərtləndirən hüquqi faktlardır. Vergitutma bazası fiziki, dəyər və həcm-dəyər göstəriciləri ilə ifadə edilir. İqtisadi nəzəriyyədə vergitutma bazası birbaşa, dolayı və şərti üsulla müəyyən edilir. Təcrübədə bu üsullardan qanun çərçivəsində istifadə olunur. Birbaşa üsul vergi ödəyicilərinin təqdim etdikləri sənədlər əsasında, dolayı üsul isə vergi orqanlarının digər vergi ödəyicilərinin analoji məlumatları əsasında müəyyən edilir. Şərti üsul isə vergitutma bazasının gəlirinin şərti məbləğinin müxtəlif əlamətlərlə hesablanmasıdır [3].

Güzəşt və çıxımlar vergi bazasında nəzərə alınmır. Ərazinin vergitutma bazası qanunla tətbiq edilən vergi və digər icbari ödənişlərin vergitutma bazalarının cəmini təşkil edir. Lakin vergitutma bazası dəyər ifadəsi ilə yanaşı fiziki ölçüdə ola bilər ki, ayrı-ayrı vergilər üzrə vergitutma bazasını cəmləyə bilmirik. Vergi potensialı vergitutma obyektinin mümkün olan potensialının ümumi məbləğidir. Ölkədə bütün vergilərin qiymətləndirilməsinin əsası vergi potensialıdır [4].

Vergi potensialına təsir edən amillərin təhlili

Sahibkarlığın inkişafı vergitutma bazasının artmasına səbəb olur. Sahibkarlıq bazar iqtisadiyyatının hərəkətverici qüvvəsi olaraq hər bir regionun inkişafına təsir edir. Bazar iqtisadiyyatını fərqləndirən birinci xüsusiyyət sahibkarlıqdır. Sahibkarlıq ilk növbədə mənfəət əldə etmək üçün olan fəaliyyətdir. Bu fəaliyyətin məzmununun öyrənilməsi sahibkar anlayışı ilə başlayır. Sahibkar vergitutma obyektinə və vergitutma bazasını formalaşdıran şəxsdir. Sahibkar anlayışını iqtisadi nəzəriyyəyə gətirən R.Kantilyondan (1680-1734), sahibkarlığın bəzi cəhətlərini izah edən A.Smitdən (1723-1790) sonra J.B.Sey (1767-1832) sahibkarlıq fəaliyyətinin təhlilini apararaq sahibkarı risk etməklə mənfəət götürmək üçün hər hansı bir məhsul istehsal edən şəxs kimi göstərmişdir. İstehsal edilmiş məhsulun dəyəri, yeni yaranmış dəyər, mənfəət vergi mənbəyini təşkil edir. Deməli, sahibkarlıq vergi potensialını artırır. Vergi güzəştləri sahibkarlığın inkişafına dəstəkdir [5].

Yayıdırılan vergilər vergi potensialına təsir edir, yəni gizli iqtisadiyyat dövriyyənin vergidən yayınmasına təsir edən amildir. Vergi potensialının dəyişməsi vergi menecmentinin səmərəli təşkili ilə əlaqədardır. Vergi menecmenti vergitutmanın idarə edilməsi sistemidir. İqtisadi ədəbiyyata və təcrübəyə əsasən deyə bilərik ki, vergi menecmenti 2 yerə ayrılır: dövlət vergi menecmenti və korporativ vergi menecmentinə. İstər dövlət vergi menecmenti istərsə də korporativ vergi menecmenti vergi potensialının artmasına birbaşa təsir edir. Hər bir ölkənin o cümlədən Azərbaycanın iqtisadi inkişafı vergitutma ilə qırılmaz şəkildə bağlıdır. Sabit, dayanıqlı iqtisadiyyatı qorumaq üçün səmərəli vergi siyasəti həyata keçirilməlidir. Belə ki, vergi siyasəti bir tərəfdən dövlət xərclərinin ödənməsinə, digər tərəfdən isə təsərrüfat subyektlərinin iqtisadi aktivliyinə istiqamətlənməlidir. Məhz bu məsələlər dövlət vergi menecmentinin fəaliyyət sahəsinə aid olmaqla səmərəli vergi sisteminin təşkilinin əsas məqsədini təşkil edir. Dövlət vergi menecmenti çox aspektli olmaqla vergi nəzəriyyəsində yeni termdir. Korporativ vergi menecmentinin əsas məqsədi müəssisədə səmərəli vergi uçotu sisteminin və vergi planlaşdırmasının təşkili, vergi xərclərini optimallaşdırmaqla müəssisənin maliyyə vəziyyətini yaxşılaşdırmaqdır [6].

Dövlət vergi menecmenti sayəsində vergilərə dair qanunverçilik bazası formalaşır, dövlət vergilərinin yığılı təşkil olunur. Bütçə vəsaiti hesabına vergitutma obyektinə olan əmək haqqı ödənilir. Dövlət vergi menecmenti çərçivəsində ölkədə sahibkarlıq fəaliyyəti genişləndirilir. İnvestisiya fəaliyyəti stimullaşdırılır. Vergi potensialına təsir edən digər bir amil vergi güzəşt və azadolmalarıdır. Düzdür, ilk mərhələdə hər hansı gəlirə, sərvətə vergi güzəştə tətbiq edilirsə, vergitutma bazası azalır. Ancaq perspektiv üçün ÜDM-in, əlavə dəyərin, sahibkar gəlirinin artmasına səbəb olur. Vergi güzəşt və azadolmalarının tətbiqi korporativ vergi menecmentinə

əsaslanır. Vergi ödəyiciləri tərəfindən vergi yükünün optimallaşdırılması korporativ vergi menecmentinin nəticəsidir. Ancaq qeyd etməliyik ki, vergi güzəşt və azadolmaları əsasında birbaşa vergi olan mənfəət və gəlir vergisi üzrə azadolma olursa, dövryyənin və yeni dəyərin artması hesabına vasitəli vergi olan ƏDV-nin həcmi artır. Eyni zamanda investisiyaya tətbiq edilən güzəşt hesabına əmlak vergisinin vergitutma bazası artır. Vergi Məcəlləsinin müvafiq maddəsinə görə istehsal fəaliyyəti ilə bağlı olaraq müəyyən məbləğdə investisiya yatırımı edən vergi ödəyiciləri yeddi il müddətində mənfəət və gəlir vergisini 50 % dərəcə ilə ödəyirlər. Əsas vəsaitlərin idxalı üzrə gömrük rüsumlarından və ƏDV-dən azad edirlər. Bu günə qədər 437 təsərrüfat subyekti 523 investisiya təşviqi sənədi alaraq iqtisadiyyatın ayrı-ayrı sahələrinə kapital yatırımlar. İnvestisiya-təşviqi sənədi almış təsərrüfat subyektləri tərəfindən yerli istehsala 4.69 milyard manatdan çox investisiyanın yatırılacağı gözlənilir.

Qeyd etməliyik ki, dinamik vergilərin müəyyən hissəsinə güzəşt tətbiq edilməklə statik vergilərin vergitutma bazası artırılır. Son dəyişikliyə qədər fərdi sahibkarlara məxsus sahibkarlıq məqsədilə istifadə edilən daşınar aktivlərə əmlak vergisi hesablanmırdı. Sahibkarlıq məqsədilə istifadə edilən daşınar aktivlərin vahid dərəcə ilə əmlak vergisinə cəlb edilməsi tədqiqat çərçivəsində tərəfimizdən təklif olaraq irəli sürülmüşdür. Artıq fərdi sahibkarların daşınar əmlaklarının orta illik qalıq dəyərindən 1 % dərəcə ilə əmlak vergisi hesablanır [7].

Əmlak vergisi iqtisadi mahiyyətinə görə fiskal xarakter daşısa da, eyni zamanda sanitar xarakter daşıyır. Yəni müəssisələr və fərdi sahibkarlar əsas vəsaitlərinin orta illik qalıq dəyərindən 1 % dərəcə ilə əmlak vergisi ödədikləri üçün əsas vəsaitdən istifadənin intensivliyini təmin etməli, boş dayanmaya yol verməməlidirlər. Nəzərə almalıyıq ki, dünya təcrübəsinə əsasən dayanıqlı iqtisadiyyatı formalaşan ölkələrdə əmlak vergisinin vergitutma bazası genişləndirilir. Təsərrüfat subyektləri bu məsələyə xüsusi diqqət yetirməlidirlər. Dayanıqlı iqtisadiyyat formalaşdıqda birbaşa və vasitəli vergilərin nisbəti nəzəriyyəsinə müvafiq olaraq sərvətə, əmlaka və gəlirə tətbiq edilən vergilərin dərəcələri artırılır və ya progressiv vergi dərəcələri tətbiq edilir. Eyni zamanda dayanıqlı və rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyatın qorunması üçün sahibkarlıq subyektlərinə əmlak vergisi üzrə kifayət qədər vergi güzəştə tətbiq edilir. Məsələn, mikro sahibkarlıq subyektləri əmlak vergisindən azaddır. Kənd təsərrüfatı məhsulu istehsalçıları, investisiya təşviqi sənədi almış şəxslər, KOB klaster şirkətləri, sənaye və texno parkların rezidentləri müddətli olaraq əmlak vergisindən azad edirlər.

Bütün dünyada əmlak vergisi sosial-iqtisadi nizamlamada mühüm rol oynayır. Xarici ölkələrin təcrübəsinin təhlilinə əsasən deyə bilərik ki, hüquq sisteminin, büdcə sisteminin tərtibinin və bütövlükdə iqtisadi inkişafın xüsusiyyətlərindən asılı olaraq vergitutma obyektı və bazası müxtəlifdir. Respublikamızda dayanıqlı və rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyatın nəticəsi olaraq əmlak vergisinin vergitutma obyektləri və bazası artırılmışdır. Müəssisələrlə yanaşı fərdi sahibkarların da əsas vəsaitləri orta illik qalıq dəyəri əsasında 1 % dərəcə ilə vergiyə cəlb edilir. Eyni zamanda sahibkarlıq məqsədilə istifadə edilən avtonəqliyyat vasitələrinin dəyəri də əmlak vergisinə cəlb edilir.

İqtisadi ədəbiyyatda vergi yükünün vergi potensialına təsiri araşdırılır. Əslində vergi yükü vergi potensialı ilə tərs mütənəsbidir. Çünki vergi yükü vergi dərəcələri ilə müəyyən edilir. Vergi dərəcəsi müəyyən həddən artıq yüksəldikcə sahibkar yeni gəlir, eyni zamanda yeni dəyər yaratmaqda maraqlı olmur. Tərs mütənəsbilik özünü dinamik vergilərdə daha qabarıq göstərir.

Kölgə iqtisadiyyatının vergi potensialına təsiri

Vergi potensialına təsir edən digər amil kölgə iqtisadiyyatıdır. Belə ki, qeyri-leqal dövryyə də dinamik vergilərin mənbəyidir. Eyni zamanda dövryyə istehsalçı tərəfindən birbaşa istehlakçılara satış kimi rəsmiləşdirildikdə ticarətdə yaranan əlavə dəyər (ticarət əlavəsi) vergidən yayınır. Qanunvericilikdə satışın rəsmiləşdirilməməsinə (istehsal edilmiş məhsulun) dair ciddi cəza tədbiri nəzərdə tutulsa da bu bir faktıdır ki, təcrübədə pəragəndə ticarətin və ictimai iaşənin dövryyəsinin bir hissəsi vergidən yayınır. Dünya təcrübəsində nağd dövryyənin vergidən yayınma halının qarşısını almaq məqsədilə nağdsız dövryyə stimullaşdırılır. Respublikamızda 16 dekabr 2016-cı ildə “Nağdsız hesablaşmalar haqqında” qanun qəbul edilmişdir. Bu qanuna müvafiq olaraq nağd dövryyə limitləşdirilir. Belə ki, əmək haqqı və digər gəlirlərin, o cümlədən

vergilərin, icbari ödənişlərin, sığorta ödənişlərinin nağd qaydada ödənişinə icazə verilmir. Ümumiyyətlə, ƏDV ödəyiciləri ayda otuz min, digər vergi ödəyiciləri isə on beş min manat civarında aylıq nağd ödəniş həyata keçirə bilirlər. 03 dekabr 2021-ci il tarixli dəyişikliklə pəragəndə ticarətdə bir əməliyyat çərçivəsində dörd min manatdan artıq ödəniş limitləşdirilir. Vergi Məcəlləsinə əsasən 01 yanvar 2019-cu il tarixindən üç il müddətinə pəragəndə ticarət və ictimai iaşə obyektləri üzrə nağdsız satış dövriyyələrindəki mənfəət və gəlir vergisi və ya sadələşdirilmiş vergi üzrə 25 % güzəşt tətbiq edilirdi. Paralel olaraq “ƏDV geri al” sisteminin tətbiqi ilə alıcılar maraqlandırılır. Qeyd etməliyik ki, Vergi Məcəlləsinə müvafiq olaraq alıcıya alış-veriş üzrə nağd qaydada ödədiyi ƏDV-nin 10 %-i, nağdsız ödəniş üzrə isə 15 %-i qaytarılır. Son dəyişikliklə dərman məmulatlarının satışını leqallaşdırmaq məqsədilə bu məhsulların alış-üzrə ƏDV geri qaytarılır.

Təcrübədə ən çox rast gəlinən vergidən yayınma halı istehsalçı müəssisə məhsulu satdıqda ticarət obyektləri istehlakçı qismində çıxış edərək vergi ödəyicisi olmadığını bildirməklə satış obyektlərini sənədsiz malla təmin etmələrindədir. Bunun üçün 2022-ci ildən istehsal anbarlarından pəragəndə satış qaydası ilə rəsmiləşdirilərək məhsul satışına məhdudiyyət tətbiq edilir. Digər bir problemlə kənd təsərrüfatı məhsullarının topdan satışı ilə məşğul olan ƏDV ödəyiciləri rastlaşırdılar. Pəragəndə ticarətdə kənd təsərrüfatı məhsulu satıcıları ƏDV-ni ticarət əlavəsindən ödədikləri halda, topdan satışda bu problem yaşanırdı. Məlumdur ki, kənd təsərrüfatı məhsulu ƏDV-dən azad olduğu üçün, eyni zamanda kənd təsərrüfatı məhsulu istehsalının böyük bir hissəsi həyatı sahələrdə istehsal edilməklə satışa çıxarıldığı üçün, topdansatışla məşğul olan ƏDV ödəyiciləri alışda ƏDV əldə edə bilmir və nəticədə ümumi dövriyyədən ƏDV-ni ödəyirdilər. Artıq bu məsələ də öz həllini tapmışdır. Belə ki, artıq topdansatış vergi ödəyiciləri də ƏDV-ni ticarət əlavəsindən ödəyirlər.

İşqaldan azad edilmiş ərazilərdə torpaqların minalardan təmizlənməsi ilə torpaq vergisinin vergitutma bazası artmışdır. Dövlətin uzaq görün siyasətinə müvafiq olaraq Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonunda yol infrastrukturu və aeroportların inşası, sənaye və aqroparkların açılması həmin ərazidə sahibkarlığın, kənd təsərrüfatının inkişafına təminat yaradır. Hesab edirik ki, bir neçə il ərzində minalardan təmizlənmiş torpaqların becərilməsi ilə ərazidə yeyinti sənayesinin inkişafına zəmin yaranacaqdır.

Nəticə

Vergi potensialı büdcəyə səfərbər edilən vergi ödənişlərinin ehtiyatıdır. Vergi potensialı mümkün maksimal vergi ödənişlərini əks etdirir. Sahibkarlığın inkişafı həm birbaşa, həm də dolayı yolla vergi potensialı daxilində vergi ödənişi məbləğlərini artırır. Respublikamızda vergi menecmentinin səmərəli təşkili hesabına sahibkarlıq inkişaf edir, dayanıqlı iqtisadiyyatı qorumaq üçün zəruri vergi güzəşt və azadolmaları tətbiq edilir. Eyni zamanda gizli iqtisadiyyatı minimuma endirmək məqsədilə zəruri tədbirlər görülür. İstehsalın və investisiyanın təşviqi sahəsində tətbiq edilən güzəştlər öz nəticəsini göstərir. Sahibkarlığın inkişafı ilə vergi potensialı dəyər ifadəsi ilə bərabər investisiya layihələri çərçivəsində vergitutma obyektlərinin həcmi artır. Xarici ölkələrin təcrübəsinin təhlilinə əsasən deyə bilərik ki, hüquq sisteminin, büdcə sisteminin tərtibinin və bütövlükdə iqtisadi inkişafın xüsusiyyətlərindən asılı olaraq, vergitutma obyekti və bazası müxtəlifdir. Respublikamızda dayanıqlı və rəqabətqabiliyyətli iqtisadiyyatın nəticəsi olaraq əmlak vergisinin vergitutma obyektləri və bazası artırılmışdır. Müəssisələrlə yanaşı fərdi sahibkarların da əsas vəsaitləri orta illik qalıq dəyəri əsasında 1 % dərəcə ilə vergiyə cəlb edilir. Eyni zamanda sahibkarlıq məqsədilə istifadə edilən avtonəqliyyat vasitələrinin dəyəri də əmlak vergisinə cəlb edilir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Sadıqov M.M. Azərbaycan Respublikasının maliyyə potensialının formalaşması problemləri. Bakı: “İqtisad Universiteti” Nəşriyyatı, 2001, 280 s.
2. Məmmədov F.Ə., Musayev A.F., Sadıqov M.M., Kəlbəyev Y.A., Rzayev Z.H. Vergilər və vergitutma. Dərslik. Bakı: “İqtisad Universiteti” Nəşriyyatı, 2010, 370 s.
3. Юткина Т.Ф. Налоги и налогообложение. Учебник. М.: Инфра-М., 2003, 114 с.

4. Rzayev İ.M. Azərbaycan Respublikasında regionların davamlı sosial-iqtisadi inkişafı: mövcud vəziyyət və gələcək perspektivlər. Bakı: Elm, 2010, 253 s.

5. Məmmədli V.Ə. Kiçik və orta sahibkarlığa dövlətin maliyyə dəstəyinin artırılması // Ümummilli lider Heydər Əliyevin anadan olmasının 96-cı ildönümünə həsr olunan “Müasir iqtisad elminin aktual problemləri” mövzusunda Respublika elmi-praktiki konfransının materialları, 11 iyun 2019-cu il tarixində UNEC Zaqatala filialı, s.142-145

6. Майбутова И.А. Налоговый менеджмент. Продвинутый курс: учебник для магистрантов, М.: ЮНИТИ, 2014, 559 с.

7. Məmmədli V.Ə. Fiziki şəxslərdən əmlak vergisinin təkmilləşdirilməsi hesabına yerli özünüidarəetmənin maliyyə təminatının yaxşılaşdırılması // Vergi jurnalı, 2016-3(129), s.131-142

V.A.Mammadli

doctor of philosophy in economics

Mingachevir State University

Tax potential and factors influencing it

Abstract

The increase in budget revenues is based on the tax potential. Tax potential is formed on the basis of the tax base. In the economic literature, concepts such as tax source and tax potential are used. Tax potential is the reserve to pay taxes. The tax base is expressed in physical, value and volume-value indicators. In economic theory, the tax base is determined directly, indirectly and conditionally. Entrepreneurship development leads to an increase in the tax base. Avoided taxes affect the tax potential, ie the shadow economy is a factor influencing the tax evasion of turnover. The change in tax potential is due to the effective organization of tax management. The tax burden is inversely proportional to the tax potential. Another factor influencing the tax potential is the shadow economy.

Keywords: *tax potential, tax base, financial freedom, investment promotion document, direct and indirect taxes, tax breaks*

В.А.Мамедли

доктор философии по экономике

Мингячевирский государственный университет

Налоговый потенциал и факторы, влияющие на него

Резюме

Увеличение доходов бюджета основано на налоговом потенциале. Налоговый потенциал формируется на основе налоговой базы. В экономической литературе используются такие понятия, как налоговый источник и налоговый потенциал. Налоговый потенциал – это резерв для уплаты налогов. Налоговая база выражается в натуральных, стоимостных и объемно-стоимостных показателях. В экономической теории налоговая база определяется прямо, косвенно и условно. Развитие предпринимательства ведет к увеличению налоговой базы. Уклонение от уплаты налогов влияет на налоговый потенциал. Теневая экономика является фактором, влияющим на уклонение от налогообложения оборота. Изменение налогового потенциала связано с эффективной организацией налогового управления. Налоговая нагрузка обратно пропорциональна налоговому потенциалу. Еще одним фактором, влияющим на налоговый потенциал, является теневая экономика.

Ключевые слова: *налоговый потенциал, налоговая база, финансовая независимость, инвестиционный документ, прямые и косвенные налоги, налоговые льготы*

Elmi redaktor: i.e.d., prof. V.Əyyubov

Çapa təqdim edən redaktor: i.f.d., dos. N.Qədimli

Daxil olub: 02.02.2022

Çapa qəbul edilib: 16.02.2022